

”צריך להקים עוד טכניון בדרום”

כך אומר שר הכלכלה והתעשייה, אלי כהן, בראיון בו הוא מציג את המאמץ הממשלתי להגדלת כוח האדם בהיי-טק - נושא שהוא סימן כמשימה המרכזית כיום בתחום. בראיון מיוחד עם מנכ"לית IATI, מדבר כהן על התמריצים לקידום היי-טק בפריפריה, על הטמעת טכנולוגיה בתעשייה המסורתית ומצהיר: "אנחנו מחפשים את ענף הסייבר הבא" | קרין מאיר-רובינשטיין, מנכ"לית ונשיאת איגוד התעשיות המתקדמות IATI

שר הכלכלה והתעשייה, **אלי כהן**, מרכה להתראיין בנושאים כמו יוקר המחייה, הגדלת התחרות בענפי המזון והקוסמטיקה, קידום תעשייה בפריפריה ועוד נושאים צרכניים וחברתיים שהם חלק מהאג'נדה של מפלגת "כולנו", מטעמה הוא מכהן בממשלה. קולו נשמע פחות בנושאים כמו היי-טק וחדשנות טכנולוגית, זאת למרות שאחת הפר־נקציות המרכזיות בענף, רשות החדשנות, נמצאת תחת אחריותו. הוצאתו לאור של ספר ההיי-טק הישראלי סיפקה לנו הזדמנות טובה לשיחה עם השר בנושאים הנוערים בענף.

הבעיה בה"א הידיעה כיום בענף היא המחסור בכוח אדם טכנולוגי. התב"שרנו לאחרונה, כי רה"מ מינה צוות נוסף לטיפול בבעיה, זאת לאחר שרק בינואר 2017 אושרה תוכנית ממשלתית מקיפה להגדלת היצע כוח האדם בתעשייה. מה אתה יכול לספר לנו על העשייה הממשלתית לטיפול בבעיה ועל התיאום בין המאמצים השונים?

"הנושא עלה בישיבת הממשלה לבקשתי, במהלכה דימיתי את ענף ההיי-טק במדינת ישראל למכונת החדשה ביותר שסובלת מחוסר דלק על מנת להפעיל אותה. מערכת החינוך היא הספק העיקרי של כוח אדם לטובת ענף היי-טק ולאחרונה משרד החינוך שינה את אופן התקצוב של האוניברסיטאות, במטרה להגדיל את היקף הסטודנטים במקצועות הט־כנולוגיים. לדעתי יש מקום לפתוח עוד טכניון בדרום הארץ, בנוסף לזה שבצפון, שיתן מענה למחסור הרב בעובדים ולעלייה החדה בעלויות השכר.

"צריך לזכור שבאופן ישיר מועסקים בענף רק 9% מהאוכלוסייה, שי־עור זה לא השתנה בעשור האחרון. כלומר, ישראל לא ממצה את הפוט־נציאל האנושי ואת המובילות הטכנולוגית שלה בתחום. בתוך כך, שמנו לעצמנו יעד להגיע בתוך פחות מעשור ל־15% מועסקים בהיי-טק באופן ישיר, ולשם כך הוכנה ברשות החדשנות תוכנית שמטרתה להוסיף 20 אלף מועסקים נוספים מידי שנה בתחום, במגוון מסלולים. התוכנית המשולבת של משרד החינוך ורשות החדשנות היא תוכנית בעלת חשיבות לאומית לכלכלה הישראלית".

השקתם את תוכנית הדגל של משרד הכלכלה והרשות לחדשנות "לשים את הפריפריה במרכז"? מה מטרת התוכנית?

"משרד הכלכלה רואה חשיבות עליונה בקידום התעשייה והתעסוקה באזורי הפריפריה, ותוכנית הדגל של המשרד, במסגרתה יושקעו מאות מיליוני שקלים לפיתוח ההיי-טק בפריפריה, היא ההוכחה הגדולה ביותר לכך. המהלך יביא לגידול במספר חברות ההיי-טק הפותחות פעילות מו"פ בפריפריה, תוך גידול במספר מוקדי תעסוקת ההיי-טק הפעילים בפרי־פריה וירידה בהגירה שלילית של אנשי מקצוע מהפריפריה למרכז. כמו

מנכ"לית IATI עם השר כהן במשרדו | צילום: יוח"צ

כך, תייצר התוכנית תעסוקה מתמשכת בהיי-טק באזורי הפריפריה ותפתח אקו-סיסטם טכנולוגי בערים הגדולות מחוץ למרכז: חיפה, ירושלים ובאר־שבע, תזניק חדשנות בתעשיית הייצור ובענף החקלאות בנגב ובגליל ותעו־

וד יזמות טכנולוגית מקומית בפריפריה".

מדובר רבות על הטמעת חדשנות בתעשיות המסורתיות. מה אתם עושים כדי לעודד הטמעה זו?

"משרד הכלכלה והתעשייה רואה חשיבות רבה לקיומה של תעשייה מתקדמת ובת-קיימא בישראל. המשרד גיבש תוכנית רחבה, שהינה פרי עבודה אסטרטגית מעמיקה שנעשתה במשרד בשנתיים האחרו־נות הסוקרת את ההזדמנויות המרכזיות העומדות בפני התעשייה הי־ראלית מוטת הייצור, וממפה את עיקר החסמים והאתגרים עליהם יש לתת מענה בכדי לאפשר ניצול מלא של פוטנציאל הצמיחה. במסגרת העבודה גיבש המשרד שורה של המלצות מדיניות הנוגעות לפעילות הממשלתית הנדרשת על מנת לייצר את התשתיות הנדרשות להצל־חת המהלך. רבות מההמלצות הנגזרות מהתוכנית נמצאות כבר בשלבי יישום מתקדמים כאשר בשנים הקרובות יושקעו למעלה מ-600 מיליון שקלים בקידום תוכניות ייעודיות לקידום ייצור מתקדם בתעשייה. בין היתר מדובר על מסלול לתמיכה בייצור מתקדם שמפעילה הרשות לה־שקעות, המיועד לחברות קטנות ובינוניות ברחבי הארץ שיבצעו שדרוג של קווי הייצור שלהן; מסלול פריון שמפעילה הרשות להשקעות שמ־טרותו העלאת הפריון בתעשייה המסורתית ב־30% בתוך שלוש שנים;

הקמת מכון מחקר וחדשנות בתחום המזון שיפעל בצפון ויהווה מוקד לפיתוח מוצרים וטכנולוגיות חדשות בתחום המזון; תוכניות ייחודיות המסייעות לחברות במעבר משלב המו"פ והמשך במעבר לייצור בי־ראל; מסלול סיוע של הרשות לחדשנות שמטרתו עידוד מו"פ בתחומי הייצור המתקדם; הקמת מרכז לסיביכה בת-קיימא ; גיבוש מדד ייצור מתקדם בבורסה הישראלית ועוד".

לשמר את החדשנות בישראל

האם הרפורמה במדען הראשי, שהובילה להקמת רשות החדשנות הצדיקה את עצמה, או שמדובר בשינוי סמנטי בלבד? האם התקציב הממשלתי לקיי־דום ההיי-טק, באמצעות רשות החדשנות, הוא מספק?

"כשנכנסתי לתפקידי הרשות כבר הוקמה ולמנהלי הרשות נבחרו אנ־שים שהגיעו מהמגזר הפרטי עם ניסיון עשיר - **גם עמי אפלבאום** וגם **אהרון אהרון** משלימים האחד את השני. מבחינתי מה שחשוב הוא ליישם את המדיניות הממשלתית ושלי במסגרת פעולות הרשות, כאשר הוגדרו חמי־שה נושאים עיקריים - הגדלת מספר המועסקים בתחום, הגדלת מספר החברות השלמות (חברות שמקיימות ייצור בנוסף למו"פ), חיזוק ההיי-טק בפריפריה, קידום נושאים חברתיים וקידום ענפי הטכנולוגיה של המחר.

"תקציב הרשות כמעט ולא השתנה בשנים האחרונות, משמע הוא נשחק ריאליית. בהשוואה בינ"ל היקף הוצאה למו"פ ביחס לתמ"ג במדינת ישראל הוא הגבוה בעולם - 4.3%, שמרביתו מגיע מהמגזר הפרטי (זאת ללא מו"פ ביטחוני שאף היה מגדיל משמעותית שי־עור זה). ישנה גישה שאומרת שזה מעדי על חוסנו של הענף, על רקע היעילות בשוק הפרטי והשקעתו בתחומים שהפוטנציאל המ־סחרי בהם הוא גבוה. יחד עם זאת, ישנן לא מעט חברות שהייכות את הצלחתן למענקים הראשוניים שזכו לקבל מהמדינה. בנוסף לכך חשוב שהמדינה תשקיע בתחומים בעלי רמת סיכון גבוהה בהם השוק חושש להשקיע, על מנת ליצור את ענף הסייבר הבא. כיום אנו מרכ־זים השקעות בתחום הקוונטום, הרפואה הדיגיטלית ועוד, לצד חיזוק ההיי-טק בפריפריה".

מתנהל ויכוח האם יש להשלים עם תרבות האקזיטים שפשתה בהיי-טק הישראלי, או שיש להתור להבשלת חברות כך שתוכלנה להעסיק יותר כוח אדם ישראלי ולעסוק גם בייצור ולא רק במו"פ. מה דעת בסוגיה ומה עושה משרדך על מנת לסייע לחברות היי-טק צעירות להבשיל ולא להימכר?

"תרבות האקזיטים נובעת מהאופי היזמי של הישראלים ומהרצון להפש שווקים חדשים. מתן כלים לחברות לצמוח ולהתבסס בי־ש־ראל מעבר למו"פ הינו אינטרס של מדינת ישראל, במטרה להגדיל את מספר המועסקים ולגוון את אופי התפקידים. רשות החדשנות נותנת מענקים לסטארט-אפים ולחברות בצמיחה, שיאפשרו להם לפתח טכ־נולוגיות בעלות ערך גבוה, על אף הסיכון הגבוה, במטרה לשמר את היזמות בארץ. בנוסף, על מנת לאפשר לחברות להמשיך ולהתרחב בא־רץ ישנו מאמץ לאומי להגדלת כוח האדם בהיי-טק. אלמנט נוסף הוא הון להמשכת צמיחת החברה. גם כאן ישנו מאמץ לעידוד השקעות הון ממגזרים שאינם משקיעים כיום בהיי-טק ומדיניות מיסים אטר־קטיבית ברמה הלאומית של 7.5% בפריפריה ו-16% במרכז. המשימה היא לשמר את החדשנות בישראל ובמקביל לאפשר צמיחה כלכלית בת-קיימא של החברות בישראל. אנחנו משיגים זאת באמצעות יצירת אקו-סיסטם שיתמרץ סטארט-אפים להמשיך ולגדול בארץ, תוך פיי־תוח שווקים גלובליים במקום לבצע אקזיט בשלבים מוקדמים".

לאחרונה פורסם דו"ח של משרד הכלכלה והתעשייה על פעילות מרכזי המו"פ הרב-לאומיים בישראל. היו כמה פרשנים שהחמיצו פנים מול פעילות חשובה זו, כאשר העוץק העיקרי בטיעונם הוא שמרכזים אלה מתחרים על המוחות הישראלים, מעלים את השכר בענף ההיי-טק ואינם תורמים רבות לייצור, וכל זאת בעיתוי קריטי בו ההיי-טק הישראלי מנסה להתבגר. מה דע־תך בסוגיה זו?

ראשית כל, אנחנו מברכים על כל חברה בינ"ל שמגיעה לישראל ואף מסייעים לה. החברות הבינ"ל יצרות בישראל מגוון תעסוקתי, תוך בניית אקו-סיסטם, ויש

”תרבות האקזיטים נובעת מהאופי היזמי של הישראלים ומהרצון לחפש שווקים חדשים. אך מתן כלים לחברות לצמוח ולהתבסס בישראל מעבר למו"פ הינו אינטרס של מדינת ישראל. אנחנו פועלים לתמרץ סטארט-אפים להמשיך ולגדול בארץ, תוך פיתוח שווקים גלובליים, במקום לבצע אקזיט בשלבים מוקדמים”

לחן תרומה רבה לחברות הזנק שבתחומם. יחד עם זאת, יש ממש בטענות שמור־עלות והפתרון לכך הוא אחד - הגדלת היצע העובדים בתחום".

פועלים להפחית את הנטל הביורוקרטי

מה אתם עושים כדי לקדם את תום הביומד. למשל, עידוד המו"פ של הח־ברות הרב-לאומיות בתחום מדעי החיים בישראל וכן קידום חברות יצרניות בתחום?

"יש למדינת ישראל אינטרס לשמור על החברות השלמות בישראל. בשנה האחרונה העניקה הרשות לחדשנות 120 מיליון שקלים במסגרת מסלול ייעודי לחברות רב-לאומיות מתחום הביומד, למו"פ פורץ דרך שי־תבצע בישראל ובהמשך לכשיכשיל יעבור גם לייצור בישראל. בנוסף, ישנו מסלול של מעבדות חדשנות שבמסגרתו גם חברות רב-לאומיות בתחום מדעי החיים נבחרו להקים מעבדות חדשנות. כמעבדות הללן, חברות רב-לאומיות מארחות ומאמצות חברות סטארט-אפ ישראליות ומעניקות להן ערך מוסף לצד מאבכים שמגדילים משמעותית את הסיכוי של חברות אלה להצליח.

"כמו כן, במהלך השנה התבצעו פיילוטים משותפים עם משרדים אחר־ים, בין השאר בתחומים של מדעי החיים. במהלך החודשים האחרונים מתקיימים שולחנות עגולים עם התעשייה בתחום מדעי החיים על מנת לדון בצעדים הנוספים הנדרשים על מנת למנף את מדעי החיים בישראל".

בעקבות הרפורמה במס בארה"ב, נראה שיזמים יעדיפו לרשום את החברה בארה"ב. רשות המסים הודיעה לאחרונה על הקלות מסויימת בימסוי על חברות ישראליות. האם אתה ומשרדך שותפים למאמצי האוצר והאם קיימת סכנה מוחשית לרישום מאסיבי של חברות ישראליות בארה"ב?

"אנו בודקים כל העת שרמת התחרותיות של ישראל תישמר, לא רק בהון האנושי אלא גם בסביבת המס. רשות החדשנות ואני באופן אישי קיימנו מספר פגישות עם רשות המיסים. בהשוואה למדינות אירופה ואף ארה"ב סביבת המס בישראל היא אטרקטיבית, אולם אנו עוקבים באופן שוטף ובקשר עם החברות על מנת לשמר זאת".

בהקשר זה - יזמים ישראלים איכותיים עוברים לחו"ל לא רק בגלל נושא המיסוי אלא גם בגלל הקשיים הביורוקרטים. מה ניתן לעשות כדי להקל עליהם ולהשאירם בארץ? נזכיר, כי בניגוד לשבחים שישראל זוכה להם על התשתית הטכנולוגית שלה, הרי בתחום "קלות עשיית עסקים" היא נדחקת למקומות אחרונים בדוחות הבינ"ל. מה משרדך יכול לעשות בעניין זה?

"על רקע המחסור בעובדים ורמות השכר בישראל היום אנו עובדים בכיוון ההפוך, להחזיר ישראלים ויהודים למדינת ישראל.

הנטל הביורוקרטי בישראל הוא אכן גבוה, וכלל משרדי הממשלה פועלים להפחית אותו. השיפור במדד העסקים שנרשם לאחרונה הוא בכיוון החיובי, אולם אנחנו עדיין רחוקים מהיעד. רק בשנה האחרונה תוקן חוק רישוי עסקים, עברנו לתקינה בינ"ל, קידמנו הקלות בייבוא מקביל ועוד. יחד עם זאת, עיקר הר־גולציה אינה נוגעת לתחומים בהן פועלות חברות ההיי-טק ואנו מקפידים לשמר מצב זה".

לשלב אוכלוסיות

מודרות בהיי-טק

קיימת טענה שהיי-טק מרחיב את הפערים החברתיים בישראל, בין היתר בגלל האקזיטים האם ששירים שכבה מסויימת. האם אתה שותף לטענה זו? כיצד אפי־שר להבטיח שהצלחת ההיי-טק הישראלי תחלחל לעבר שכבות רחבות יותר בחברה הישראלית?

"אכן הפערים קיימים לא רק מול אלה שעושים אקזיט, אלא גם מול השכירים בע־נפי ההיי-טק ביחס לענפים אחרים. הדרך היא, כאמור, להגדיל את מספר העוסקים בענף ולעודד אנשים להגיע לתחום. רק לשם השוואה, סטודנט שיסיים לימודי הנדסה באוניברסיטה יתחיל בשכר של 15 אלף שקלים ברוטו ומעלה. לעומת סטודנט שיסיים מש־פטים יתקשה למצוא התמ־חות אפילו בשכר מינימום. כך שהמעבר למקצועות ההיי-טק הוא חשוב למדינה ויתרום גם לאנשים באופן אישי".

אגב כך, מה עושה הממשלה כדי לשלב אוכלוסיות מודרות משוק העבודה - ערבים, חרדים, נשים ועוד - בהיי-טק הישראלי, שמש־ווע לכוח אדם?

"משרד הכלכלה מעניק תמריצים למעסיקים לקלוט עובדים מחמש אוכלוסיות שר־נות, ביניהן בני מיעוטים, חר־דים, עובדים עם מוגבלות ועוד. בנוסף לכך אנו נותנים מענקים מוגדלים ליזמים הנמנים על אותן אוכלוסיות ופונים לרשות לחדשנות".